מי השלוח — וישלח

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו. אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (רבה וישלח פע"ה) לְדַרְכּוֹ הָיָה מְהַלֵּךְ וְאַתָּה מְשַׁלֵּחַ אֶצְלוֹ, אֵין הַכַּוָּנָה בַּמִּדְרָשׁ שֶׁיַּעֲקֹב לֹא עָשָׂה כָּרָאוּי, רַק עַל פִּי שֶׁמִּבְּאָר בְּחֵלֶק רִאשׁוֹן (ליקוטי ברכות) שֶׁגְּדוֹלָה שִׁמּוּשָׁהּ שֶׁל תּוֹרָה יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ, כֵּיוָן שֶׁהַתְּשׁוּקָה וְהַתְּפִלָּה לְהַשי"ת הוּא בְּלִי גְּבוּל וְהַלִּמּוּד הוּא בִּגְבוּל וְלָכֵן גְּדוֹלָה שִׁמּוּשָׁהּ שֶׁל תּוֹרָה יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ, וְלָכֵן אַף שֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁיִּסְבֹּל מִמֶּנּוּ, אַךְ רָאָה צְמִיחַת הַטּוֹבָה בְּלִי גְּבוּל שֶׁיִּהְיֶה אַחַר כָּךְ מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים, לָכֵן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק מִלִּשְׁלֹחַ אֵלָיו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו. זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה ס"ג,ז') "חַסְדֵי ה' אַזְכִּיר תְּהִלּוֹת ה' כְּעַל כֹּל אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ ה' וְרַב טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גְּמָלָם כְּרַחֲמָיו וּכְרֹב חֲסָדָיו וְגוֹ' וַיְנַטְּלֵם וַיְנַשְּׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם". הַיְינוּ שֶׁבָּעֵת הַהוּא עָסַק יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו עַל כָּל הַשֵּׁשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵיהֶם, בָּזֶה שֶׁאָמַר לוֹ "יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ", וְזֶה רוֹמֵז עַל טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה עַד יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ יִקַּח עֵשָׂו לְחֶלְקוֹ, וְזֶה נִקְרָא "לִפְנֵי עַבְדּוֹ" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ואתחנן ז',ט') "שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ", "אֶל פָּנָיו" נִקְרָא שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִיסָה וַאֲחִיזָה בְּטוֹבָה וְסוֹפוֹ הוּא "לְהַאֲבִידוֹ", כִּדְאִיתָא בַּזֹּה"ק (וישלח קע"ב.) "וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי" אֲנָא אֲסַלֵּק גַּרְמִי לְהַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי וְסוֹף יוֹמַיָּא כוּ' "לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה", מַאן מְלָאכָה, דָּא אַסְפַּקְלַרְיָא דְּלָא נָהֲרָא כוּ', וְכִדְאִיתָא בַּזֹּה"ק (אמור ק"ב.) אָמַר רַבִּי יוֹסֵי וַוי לוֹן לְעַמָּא דְּעֵשָׂו בְּשַׁעְתָּא דְּהַאי שָׁעִיר מְשַׁדְּרֵי לְהַהוּא דְּלְטוֹרָא כוּ' וְהַיְינוּ שֶׁסּוֹפוֹ לְהַאֲבִידוֹ, וְ"שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו" מִלְּשׁוֹן "וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ל"א,כ') "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ", וְזֶהוּ "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו" וְכֵן "וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל פָּנָיו", וְסִיֵּם "עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עובדיה א':כ"א) "וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה".

וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת. לְהָבִין לָמָּה קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם עַל שֵׁם הַמִּקְנֶה שֶׁהוּא טָפֵל וְלֹא עַל שְׁמוֹ שֶׁהוּא הָעִיקָּר, אָכֵן בַּיִת עִנְיָנוֹ הוּא הַגָּנָה לָאָדָם עַד שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ מַה הוּא בַּחוּץ, וְסֻכּוֹת הוּא הַגָּנָה קְלוּשָׁה, שֶׁבַּיִת רוֹמֵז עַל קְדֻשַּׁת אָבוֹת שֶׁמֵּגֵן שֶׁלֹּא מִדַּעַת, וְסֻכָּה אַף שֶׁהִיא גַּם כֵּן רוֹמֵז לִקְדֻשַּׁת אָבוֹת, כִּי כָּל הַהֲגָנוֹת וְאוֹרוֹת מַקִּיפִים הֵם מִקְּדֻשַּׁת אָבוֹת, שֶׁרוֹמֵז לִקְדֻשָּׁה קְבוּעָה, אָכֵן רוֹמֵז שֶׁהָאָדָם יִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת מִפְּנֵי מָה נִמְצָא בּוֹ קְדֻשָּׁה קְבוּעָה הַזּוֹ, וְכִדְאִיתָא (אבות פ"ג,מי"ח) חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם חִבָּה יְתֵירָה נוֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם, וִידִיעָה הַזֹּאת הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות ל"א,ב') "לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם", וְזֶה בָּא לוֹ לָאָדָם עַל יְדֵי עֲבוֹדָה, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא בָּטַח עַל זְכוּת אָבוֹת, רַק זֶה הָיָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַת, וְזֶהוּ "וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת" שֶׁהָיָה לוֹ זְכוּת אָבוֹת שֶׁלֹּא מִדַּעַת, אַךְ "לְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכּוֹת" הַיְינוּ לְהִשְׁתַּדְּלוּתָיו וּלְקִנְיָנָיו שֶׁזֶּה נִקְרָא "בְּכָל

מְאֹדֶךָ" זֶה הָיָה עִיקַּר עֲבוֹדָתוֹ לַעֲשׂוֹת הַגָּנָה מִדַּעַת וְזֶה הָיָה הָעִיקָּר אֲצִלוֹ, לָכֵן "קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת".

אִיתָא בְּתַרְגּוּם יוֹנָתָן (ויחי נ',י"ג) רֵישֵׁיהּ דְּעֵשָׂו כּוּ' בְּגוֹ עִטְפֵיהּ דְּיִצְחָק, הוּא כִּדְאִיתָא בְּזֹה"ק (בא ל"ד.) דְּהָכִי אִתְחֲזֵי לְבַר נָשׁ לְמִנְדַּע טוֹב וּלְמִנְדַּע רַע וּלְאַהֲדָרָא גַּרְמֵיהּ לְטוֹב וְדָא אִיהוּ רָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא.

בַּפָּרָשָׁה הַזֹּאת נִכְתַּב כָּל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב בְּנָסְעוֹ מִבֵּית לָבָן עַד בּוֹאוֹ לְיִצְחָק אָבִיו, וְגַם אַחֲרֵי כָּל צַעַר נִכְתַּב נֶחָמָה שֶׁהַשי"ת נָתַן לוֹ לְהָנִיחַ דַּעְתּוֹ, אַחַר צָרַת עֵשָׂו כְּתִיב "וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם", שָׁלֵם בְּגוּפוֹ וּבְמָמוֹנוֹ וּבְתוֹרָתוֹ, וְגַם כְּתִיב "וַיִּצֶּב שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל" שֶׁמִּמֶּנּוּ נִקְבַּע בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהַשי"ת נִקְרָא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דה"א כ"ט,י') "וַיֹּאמֶר דָּוִד בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם", וְאַחַר צָרַת דִּינָה כְּתִיב "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵית אֵל וְשֶׁב שָׁם" וְגוֹ' "וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית אֵל", וְאַחַר אֲבִילַת אִמּוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיִּקָּרֵא שְׁמוֹ אַלּוֹן בָּכוּת" וְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (רבה וישלח פפ"א ס"ה) בָּאָה לִיהּ בְּשׂוֹרְתָא שֶׁמֵּתָה אִמּוֹ, כְּתִיב אַחַר כֵּן "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד בְּבוֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ" וְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (רבה וישלח פפ"ב ס"ד) בִּרְכַּת אֲבֵלִים בֵּרְכוֹ, וְנֶאֱמַר עוֹד "וְאֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ", הָעִנְיָן שֶׁנִּכְפַּל בַּפָּסוּק הַזֶּה "אֶת הָאָרֶץ" כִּי בֶּאֱמֶת לָמָּה קָרָא יַעֲקֹב אֶת הָאַלּוֹן, אַלּוֹן בָּכוּת עַל מִיתַת אִמּוֹ, עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ לָמָּה בָּכָה כָּל כָּךְ עָלֶיהָ הֲלֹא כְּבָר מָלְאוּ יָמֶיהָ וְהָיְתָה זְקֵנָה, אָכֵן כָּל הַמְּאֹרָעוֹת שֶׁהָיוּ לַאֲבוֹתֵינוּ הָיוּ מַרְאִים עַל דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְרָמִים, וּבְעֵת שֶׁנִּתְוַדַּע לְיַעֲקֹב מִמִּיתַת רִבְקָה רָאָה חָרְבַּן הַבַּיִת שֵׁנִי וּבָכָה מְאֹד עַל זֶה, וְלָכֵן אָמַר לוֹ הַשי"ת הַהַבְטָחָה הַזֹּאת וְכָפַל בַּפָּסוּק הַזֶּה שְׁנֵי פְּעָמִים "אֶת הָאָרֶץ", לִרְמֹז עַל הַפָּסוּק הַזֶּה (ירמיה ל"א,כ') "כִּי בָרָא ה' חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר", וְזֶה נִרְמָז לוֹ בָּזֶה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ "וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ" שֶׁזֶּה רוֹמֵז עַל הָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה לְנַחֲמוֹ שֶׁלֹּא יִזְנַח לְעוֹלָם ה', וְאַחַר צָרַת רָחֵל נֶאֱמַר "וַיֵּט אָהֳלָה מֵהָלְאָה לְמִגְדַּל עֵדֶר" (כמבואר בחלק ראשון על פסוק "ויסע ישראל ויט אהלה"), וְאַחַר צָרַת רְאוּבֵן נֶאֱמַר "וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר", וְאַחַר כָּל אֵלּוּ הַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו נֶאֱמַר "וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו מַמְרֵא קִרְיַת הָאַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן אֲשֶׁר גָּר שָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק", הַיְינוּ לְמָקוֹם שֶׁמִּתְיַחֲדִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ כָּל חֶפְצוֹ הָיָה תָּמִיד לָבוֹא לְמִגּוּרֵי אָבִיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל"א,י"ח) "וַיִּנְהַג אֶת כָּל מִקְנֵהוּ וְגוֹ' לָבוֹא אֶל יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן".

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. אַחַר אֵלּוּ הַבְּרוּרִים מַתְחִיל בְּרוּרִים בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעֵשָׂו (וכמו שנתבאר בחלק א' בדבור המתחיל "ואלה המלכים") וְגַם בֵּין יִשְׂרָאֵל עַצְמָם, וְזֶה מַתְחִיל מִמְּכִירַת יוֹסֵף, שֶׁאָז הִתְחִילוּ בְּרוּרִים בֵּין יִשְׂרָאֵל, וְזֶה יִהְיֶה עַד עֵת קֵץ. שֶׁכָּתוּב (עובדיה א',י"ח) "וְהָיָה בֵית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ" וְסִיּם שָׁם "וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה" שֶׁאָז יִתְבָּרְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵרוּר הַשָּׁלֵם "וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה".